מְפֻנֵּי שֶׁצְּרִיךְ לוֹמַר הַבְדָּלָה – אתה חוננתנו בְּברכת חוֹנֵן הַדָּעַת כבכל מוצאי שבת ויום טוב, ובנוסח תפילת הביינו לא מוזכר הבדלה. מבואר, שהכל סוברים שצריך להתפלל ערבית במוצאי יום הכפורים, ואינו נפטר על ידי תפילת נעילה שהתפלל מקודם, וקשה על רב.

מתרצת הגמרא: תַּנָּאֵי הִיא – תנאים נחלקו בדין זה, אם תפילת נעילה פוטרת את תפילת ערבית או לא. דְּתַנְיָא, כָּל חַיָּיבֵי טְבִילוֹת שחל זמן טבילתם ביום הכפורים, טוֹבְלִין כְּדַרְכָּן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. נָדָה וְיוֹלֶדֶת שחל יום שביעי שלהן בערב יום הכפורים, טוֹבְלוֹת כְּדַרְכָּן בְּלֵילֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים. בַּעַל קֶרִי שראה קרי קודם תפילת המנחה, טוֹבֵל וְחוֹלֵךְ עַד הַמִּנְחָה כדי שיוכל להתפלל. אבל אם ראה אחר כך, אינו טובל אלא במוצאי יום הכפורים, לפי שתפילת נעילה זמנה בלילה. רַבִּי יוֹסֵי חולק וְאוֹמֵר, אפילו ראה לאחר תפילת המנחה טובל כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ, כדי שיוכל להתפלל נעילה שאינה אלא ביום. אם כן, רב שאמר שתפילת נעילה פוטרת את תפילת ערבית, סובר כתנא קמא שזמן תפילת נעילה בלילה, ולפיכך היא פוטרת את תפילת ערבית. ואילו הברייתא שאמרה שתפילת נעילה אינה פוטרת את תפילת ערבית, כדעת רבי יוסי היא, הסובר שזמן תפילת נעילה ביום, ואין זמנה שוה לתפילת ערבית, ולפיכך אינה פוטרת אותה.

הגמרא מקשה סתירה מברייתא אחרת: וּרְמִינְהוּ, חֲזָב וְהָזָקָה, הֶמְצוֹרָע וְהַמְצוֹרַעַת, וּבוֹעֵל נִדָּה, וּטְמֵא מֵת, טוֹבְלִין כְּדַרְכָּן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. נָדָה וְיוֹלֶדֶת טוֹבְלוֹת כְּדַרְכָּן בְּלֵילֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים. בַּעַל קֶרִי טוֹבֵל וְחוֹלֵךְ כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה אֵין יָכוֹל לִטְבּוֹל. נמצא שדברי רבי יוסי וחכמים שבברייתא לעיל, סותרים את דבריהם בברייתא זו.

הגמרא מתרצת את דברי רבי יוסי: לֹא קַשְׁיָא, הָא – בברייתא זו שאמר רבי יוסי שמן המנחה ולמעלה אינו יכול לטבול, מדובר דְּצַלֵּי – שכבר התפלל תְּפִלַּת נְעִילָה מבעוד יום, לפני שראה קרי, ומכיון שכבר התפלל את כל תפילות היום שוב אינו יכול לטבול היום. וְהָא – בברייתא לעיל שאמר רבי יוסי שטובל כל היום כולו, מדובר דְּלָא צַלֵּי – שכשראה קרי עדיין לא התפלל תפילת נעילה, ולכן טובל כדי שיוכל להתפלל.

תמהה הגמרא: אִי דְּצַלֵּי – אם מדובר שכבר התפלל תפילת נעילה, מַאי טַעְמַיְיהוּ דְּרַבָּנָן שאמרו טובל כל היום כולו, הרי כבר גמר להתפלל את כל תפילות היום ואין הטבילה מעכבת אותו עוד. מתרצת הגמרא: קָא סָבְרֵי רַבָּנָן, טְבִילָה בִּזְמַנָּהּ מִצְוָה – מצוה על הטמא לטבול ולהיטהר מטומאתו מיד כשמגיע זמן טבילתו. ומכיון שזמן טבילתו של בעל קרי ביום, היא דוחה את איסור רחיצה ביום הכפורים, ואף אם כבר התפלל את כל תפילות היום יכול הוא לטבול.

מקשה הגמרא: מִכְּלָל – משמע מזה דְּרַבִּי יוֹסֵי שאמר שמן המנחה ולמעלה אין יכול לטבול, קָסָבַר טבילה בזמנה לָאו מִצְוָה. וְהָתַנְיָא, חֲרֵי שָׁהָיָה שָׁם השם כָּתוּב עַל בְּשָׂרוֹ, חֲרֵי זֶה לֹא יִרְחַץ וְלֹא יָסוּךְ כדי שלא ימחק השם, וְלֹא יַעֲמוֹד בִּמְקוֹם הַטִּנּוֹפֶת משום קדושת השם. נִזְדַּמְּנָה לוֹ טְבִילַת מִצְוָה – אם הוצרך לטבול טבילה שהטילה עליו התורה, כּוֹרְכִּין עָלָיו – על השם גֶּמִי, להגן עליו שלא ימחק על ידי שטף המים, וְיוֹרֵד וְטוֹבֵל. רַבִּי יוֹסֵי חולק וְאוֹמֵר, אינו צריך לכרוך עליו גמי אלא יוֹרֵד וְטוֹבֵל כְּדַרְכּוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִשְׁפְּשֵׁף את השם בידים. וְקָיְימָא לָן במסכת שבת (קכ:) דְּטְבִילָה בִּזְמַנָּהּ מִצְוָה פְּלִיגִי – שמחלוקת חכמים ורבי יוסי היא אם טבילה בזמנה מצוה או לא. חכמים סוברים שטבילה בזמנה אינה מצוה, ולכן אם אין לו גמי ימתין עד שיהיה לו ויטבול. ורבי יוסי סובר שטבילה בזמנה מצוה, לפיכך לא יתעכב כדי לחזור אחר גמי אלא יטבול מיד. הרי, שרבי יוסי סובר טבילה בזמנה מצוה, ולא כפי שתירצנו לעיל.

מתרצת הגמרא: תְּהֵיא – הברייתא שאמר רבי יוסי מן המנחה ולמעלה לא יטבול, רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה הִיא, הסובר שטבילה בזמנה לאו מצוה. ואילו רבי יוסי שאמר בברייתא [של גמי] יורד וטובל כדרכו, רבי יוסי בן חלפתא הוא. דְּתַנְיָא לגבי אשה שלא ידוע מתי נפסק הריונה וכיצד, ואינה יודעת מתי חל ליל טבילתה (נדה כט:), רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר, דַּיָּהּ לַטְּבִילָה שֶׁתְּהֵא בָּאַחֲרוֹנָה – די שתטבול פעם אחת לאחר שתיטהר לגמרי, ואינה צריכה לטבול בכל יום שאנו מסופקים בו שמא ליל טבילתה הוא, לפי שטבילה בזמנה אינה מצוה.

ברייתות בדין בעל קרי ביום הכפורים: תָּנוּ רַבָּנָן, הָרוֹאֶה קֶרִי בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, יוֹרֵד וְטוֹבֵל, וְלָעֶרֶב – במוצאי יום הכפורים יִשְׁפְּשֵׁף את גופו מהקרי שנדבק בו כדי שלא יחצוץ. הגמרא תמהה: וכי עולה על דעתך שלָּעֶרֶב ישפשף, הן מַאי דַּהֲוָה הֲוָה, ולאחר שכבר חצץ בטבילתו מה יועיל שישפשף. מבארת הגמרא: אֶלָּא אֵימָא, מִבָּעֶרֶב של אתמול, כלומר בערב יום הכפורים, יְשַׁפְשֵׁף כל אדם את גופו במים חמים, כדי שאם יראה קרי למחר, ביום הכפורים, יוכל לטבול ללא שתהיה לו חציצה. (קָא סָבַר התנא שבברייתא, מָצְוָה ומנהג לְשַׁפְשֵׁף את גופו במים חמים לפני טבילה, אך אינו חיוב).

תָּנֵי תַּנָּא – שנה אחד החכמים שהיה שונה ברייתות קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, הָרוֹאֶה קֶרִי בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שלא בכוונה, עֲוֹנוֹתָיו מְחוּלִין לוֹ. מקשה הגמרא: וְהָתַנְיָא בברייתא אחרת, שהרואה קרי ביום הכפורים עֲוֹנוֹתָיו עומדים סְדוּרִין ומוכנים לדון עלידם. מתרצת הגמרא: מַאי כוונת הברייתא סְדוּרִין, סְדוּרִין לִימָּחֵל – סדורין ועומדים למחול עליהן.

תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, הָרוֹאֶה קֶרִי בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, יִדְאַג כָּל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ, שמא אין תעניתו מקובלת. וְאִם עָלְתָה לוֹ שָׁנָה – שלא מת באותה שנה, מוּבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא, כי בודאי יש בידו מעשים טובים שהגינו עליו. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, תֵּדַע שכך הוא, שֶׁהרי כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ רָעֵב – נמוע מתשמיש, וְהוּא שָׂבֵעַ ושלא מדעתו הוא אינו מתענה בזה, ואם עלתה לו שנה אף על פי כן, סימן שצדיק גמור הוא.

כִּי אֲתָא רַב דִּימִי מארץ ישראל לבבל, אָמַר, הרואה קרי ביום הכפורים מַפְּיֵיס חַיִּי – יאריך ימים, וְסָנֵי וּמַסְנֵי – ירבה זרעו בבנים ובני בנים.

הדרן עלך יום הכפורים וסליקא לה מסכת יומא